

Aan de bisschoppen van de Rooms-katholieke Kerk in Nederland.

Aan de leden van het Algemeen Bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR).

Aan de leden van de Commissie voor Onderzoek naar Seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk (Commissie Deetman).

* * * * *

Aantekening bij het *VOORSTEL VOOR ONDERZOEK en een PERSCOMMUNIQUÉ*.

Zeer gewaardeerde bisschoppen,

Geachte leden van het Algemeen Bestuur van de KNR,

Geachte dames en heren,

In het Oude Testament luidt het zesde gebod: *Ge zult geen overspel doen*. Dit betekent volgens de katholieke kerk dat seksueel verkeer uitsluitend tussen een man (niet priester) en een vrouw binnen hun huwelijk is toegestaan. Conform die opvatting zal deze kerk *be served by a virgin priesthood*. Daartoe werden in het eerste millennium de priesters met conciliaire besluiten weliswaar tot de naleving van het celibaat verplicht. Hierbij was echter negeren van het gebod niet strikt verboden. *(T)he traditions of sacerdotal celibacy in Western Christendom suffered severely ... priests ... openly took wives ... the principle of celibacy was never completely surrendered in the official enactments of the Church*. Weliswaar was het de priesters niet toegestaan (*unerlaubt*) te huwen, maar zij waren toch niet strikt gebonden aan dit voorschrift. Dat hing samen met de destijds binnen het Romeinse Rijk gevormde organisatiestructuur van de katholieke kerk. Dit Rijk was in hoofdlijnen (vooral militair) centralistisch, maar had overigens een vrij grote mate van decentralisatie. Dat was richtinggevend voor de katholieke kerk: *(t)he bishop became a representative of centralised authority*.

Het Tweede Concilie van Lateranen (1139) beëindigde formeel de mogelijkheid voor een huwelijk van priesters met het besluit, dat zo'n verbintenis kerkrechtelijk ongeldig (*ungültig*) is. Hierdoor was het voor een priester niet langer mogelijk het celibaat te ontgaan. De priester is, zo werd gezegd, door God *zu den Seinigen erwählt*. Door deze uitverkiezing zou hij een menselijk wezen zijn in een goddelijk gewaad: *sacerdos in aeternum*. In deze optiek is hij ongehuwd uitsluitend *dem göttlichen Dienst verpflichtet*. Daarmee is zijn roeping conform de organisatiestructuur van de katholieke kerk, *on the nod of the Bishop*. Die overwegingen waren goeddeels werkelijkheidsvreemd. Het celibaat was niet meer dan een illusionaire kerkrechtelijke, religieus onnodige en zelfs bedenkelijke conditie voor het priesterschap. Het voorschrift was een riskant machtsvertoon, dat onvermijdelijk in de loop van de tijd voor de katholieke kerk negatieve consequenties zou hebben.

Beschadiging

Niets menselijks is de priester vreemd. Daarom is het door de katholieke kerk weliswaar verboden, maar niettemin toch toegestaan, priesterlijk seksueel verkeer ... *almost as old as the Church itself*. Dat hangt samen met de organisatiestructuur van deze kerk. Het celibaat was een centralistisch thema met organisatorisch toegelaten decentrale afwijkingen. Het Concilie van 1139 leidde tot organisatorische spanningen. Het zesde gebod werd voor de priesters verscherpt. Maar het celibaatvoorschrift kon niet voor elk van hen leiden tot de eliminering van de behoefte aan normaal seksueel verkeer. Dat is geenszins verwonderlijk. Het ligt voor de hand dat priesters prijs stellen op een knus samenleven met vrouw en kinderen. Uit historisch onderzoek blijkt dat ook na 1139 nog *losjes met het celibaat werd omgegaan*. Dat wist de katholieke kerk, althans kon en diende zij te weten. Echter, verblind door de overtuiging op centraal niveau bij machte te zijn haar priesters normaal seksueel verkeer te ontzeggen, besloot zij conciliair toch tot het celibaat. Dat was een uiting van religieuze overmoed. Het katholicisme mocht de celibaatseis als een *conditio sine qua non* voor het priesterschap niet stellen, maar met religieus machtsvertoon door de top van haar organisatie deed het dat, tegen beter weten in, toch. Daarmee was sprake van *akrasia* als de keuze van b ofschoon de betrokkene weet, dat het alternatief a beter is. Zo handelt *der Unenthaltsame* oftewel de mateloze. Hij weet *daß das was er tut, verkehrt ist und tut es aus Leidenschaft doch*. Dat is bedenkelijk. Shakespeare's Macbeth weet dat bij het kiezen van b ... *he will have to pay and the price will be high*. Maar dat wil hij niet zien; hij kan niet ... *shrug of the desire*. De mateloze is verblind en roept daarmee onheil af over zichzelf. De gedragslijn van de katholieke kerk heeft deze strekking.

Het Vierde Concilie van Lateranen (1215) verkondigde (*h*)et gebod van de jaarlijkse biecht voor (*i*)edere gelovige van beide geslachten. Met de specificatie van het zoëven aangeduide machtsvertoon droeg de katholieke kerk hierbij via de bisschop de priester op om als biechtvader de zonden die de biechteling(e) rouwmoedig tegenover hem belijdt, in de naam van Jezus Christus te vergeven. Hiermee werd de priester verheven boven het alledaags menselijke. Daarmee zou een sacrale relatie ontstaan met macht van de priester en nederige eerbied voor hem van de gelovige. Met deze relatie pretendeert de katholieke kerk de vraag waartoe de mens is, dat is de heilsvraag, voor eenieder persoonlijk enig juist te beantwoorden. Zo presenteert deze kerk zich als de *unam sanctum catholicam et apostolicam Ecclesiam*. Daarbij is volgens haar de naleving van het zesde gebod, met de aanvaarding van het celibaat en de plicht van iedere gelovige om ten minste één maal per jaar te biechten, dogmatisch noodzakelijk. Vooral in verband met de recent aan het licht gekomen overtredingen door priesters/biechtvaders van het zesde gebod rijst de vraag of deze opvatting juist is.

Priests sexually abusing children

In 1049 informeerde Peter Damiaan paus Leo IX (1002-1054) over seksueel misbruik van jongeren door priesters. Menigmaal uitte daarbij de jongere die werd misbruikt tegenover de priester, die hem daartoe verleidde, aarzelend en verlegen schuldgevoelens welke hij had door beider overtreding van het zesde gebod. Voor de priester was deze uiting een belijdenis van die zonde welke daarbij conform de *oefening van berouw* werd omschreven als een belediging van God. Op deze omschrijving is de biecht als sacrament gebaseerd. Na de belijdenis en het getoonde berouw verleende de priester de biechteling(e) absolutie. Aldus

verleidde hij met *sexually abusing children* tot het doen van zonden en tot belijdenis ervan bij hem als biechtvader. Vanwege het biechtgeheim, waaraan hij was gebonden, zou nooit iemand iets merken van hetgeen was geschied. Dit is nog slechts een inleidende onvolledige voorstelling van zaken. Tevens poogde de priester met het voorgaande zijn positie als *sacerdos in aeternum* buiten gevaar te houden. Daartoe verruimde hij de betekenis van de biecht van de jeugdige door zich te onlasten van zijn schuld vanwege de zonde, die hij beging met de overtreding van het zesde gebod. Die ontlasting kwam tot stand met overdracht van deze, dus zijn, schuld naar degene, die hij had misbruikt, om vervolgens deze belediging van God bij hem te laten biechten en tot slot de biechteling(e) ervan te ontslaan.

De omschreven gedragslijn kan worden aangemerkt als oneigenlijke gestaltegeving van de biecht. Dat geschiedde aanvankelijk met uitsluitend tijd/ruimtelijke scheiding van de zonde en de biecht. Aldus kunnen deze als afzonderlijke gebeurtenissen worden beschouwd. De priester kon de gedragslijn volgen zonder enig risico voor zichzelf, want als *sacerdos in aeternum* was hij voor onbepaalde tijd benoemd; *his Bishop owed him sustenance for as long as he lived*. Echter, voor de biechteling(e) was het verontrustend, dat met de geschetste werkwijze hij/zij op een voor hem/haar inferieure wijze werd ingeschakeld. Hij/zij voelde zich door de priester religieus seksueel misbruikt. Hierbij rees de, tot dusver ontoereikend beantwoorde, vraag of een priester een zonde, die hij op zijn initiatief met zijn biechteling(e) begaat, via hem/haar namens Jezus Christus kan vergeven. Ter inleiding op het antwoord stond, zonder dat duidelijk te zeggen, de oneigenlijke gestaltegeving van de biecht ter discussie tijdens het Concilie van Trente (1545-1563).

Solicitation of sex in the confessional

Het Concilie concludeerde: *Als iemand zegt: priesters, die in doodzonde leven, hebben niet de volmacht om te binden en te ontbinden ... hij zij verdoemd*. Hiermee werd expliciet gezegd dat een priester als biechtvader bevoegd is een biechteling(e) te ontslaan van een zonde, waartoe hij hem/haar verleidt. Zo kon het positieve antwoord op de vraag of een priester de zonde, die hij op zijn initiatief met zijn biechteling(e) begaat hem/haar kan vergeven, intact blijven. De geruststelling van de jeugdige, waarover het zoëven ging, werd niet aangetast. Een absolutie, die een priester verleent, zou zonder enige reserve gelden. Dat was een zekerheid, die volgens eigen zeggen de katholieke kerk haar gelovigen biedt. Maar tegelijk geeft de concilie-uitspraak indicatief aan, dat schuldoverdracht ter bescherming van het priesterschap niet mogelijk is.

In de loop van de zestiende eeuw ontstonden met het voorgaande problemen. Tot dan vond de biecht niet plaats in afgeslotenheid. Gaandeweg kwam hieraan een einde met de introductie van de biechtstoel. Hierdoor was als niet voorziene consequentie de biecht weldra *a private consultation* en daarmee *subject to abuse*. Daarbij fungeert de biecht voor een priester als een middel waarmee hij met psychische dwang een vrouw verleidt tot de overtreding met hem van het zesde gebod. Daarna belijdt de vrouw die zonde tegenover deze priester, waarvan zij vervolgens door hem wordt ontslagen. Zo fungeert de biecht simultaan als een middel om te zondigen en als een sacrament ter vergeving van deze zonde. Dit is een oneigenlijke gestaltegeving van de biecht, omdat zij zonder tijd/ruimtelijke scheiding van de zonde tot

stand komt. Aldus kunnen de zonde en de biecht als één gebeurtenis worden beschouwd. Dit gecombineerde fungeren is bekend als *solicitation of sex in the confessional*.

Van oudsher ergert de katholieke kerk zich aan deze *solicitation*. Zij meent dat met haar de zonde en de biecht als één gebeurtenis worden geïdentificeerd. Zondigen is biechten en omgekeerd. Daarmee veroordeelt zij de *solicitation* als de ontheiliging van de biecht; *numerous popes have denounced this crime vehemently ...*. Ter bescherming van de biecht als sacrament vond die veroordeling aanvankelijk plaats in samenhang met de Inquisitie. Paulus III (paus van 1534 tot 1549) installeerde op 21 juli 1542 de *Sacra Congregatio Romanae et universalis Inquisitionis seu sancti officii: This inquisitional tribunal, composed of six cardinals, was to be at once the final court of appeal for trials concerning faith, and the court of first instance for cases reserved to the pope*. Hierop aansluitend machtigde Pius IV (paus van 1559 tot 1565) *by a bull of 14 April, 1561, addressed to Valdes, the inquisitor-general, ... the Inquisition, throughout the Spanish dominions, to investigate and punish all confessors who solicited women in the act of confession*. Op basis van die machtiging zou deze *solicitation* worden beschouwd als ketterij *weil dabei das Sakrament der Buße mißbraucht wurde*.

De inschakeling van de Inquisitie had echter niet veel te betekenen, omdat de inquisitoren verplicht waren *jene Beichtväter milder zu beurteilen, die nachweisen konnten, daß es zu ihren unzüchtigen Handlungen entweder vor oder nach der eigentlichen Beichte gekommen war*. Van deze mogelijkheid werd ijverig gebruik gemaakt. Inventief en doorgaans succesvol werd ‘aangetoond’ dat de zonde en de biecht tijd/ruimtelijk gescheiden waren. *Bijgevolg liet de, met de inschakeling van de Inquisitie beoogde, bescherming van de biecht veel te wensen over*. Teneinde de beoogde bescherming wél te realiseren verkondigde paus Benedictus XIV op 1 juni 1741 met de Constitutie *Sacramentum Poenitentiae ... that a priest who has been the accomplice of any person in a sin against the Sixth Commandment is rendered incapable of absolving validly that person from that sin*. De Constitutie heeft tot strekking, dat bij *solicitation* de priester die het zesde gebod overtreedt weliswaar geldig biechtvader is, maar de vrouw als medeplichtige toch geen absolutie kan geven. Dit is het geval omdat de identificatie van de zonde en de biecht geheel zeker afwezigheid van berouw impliceert. *Bijgevolg* wordt niet voldaan aan een noodzakelijk te vervullen voorwaarde. Hiermee tekent zich een volledige toerekening af van de schuld aan de vrouw als de methode ter bescherming van de priester als *sacerdos in aeternum* en daarmee van de biecht als sacrament.

Vier aangelegenheden

De pogingen van de katholieke kerk om de biecht te beschermen voor een beschadiging omdat haar priesters het zesde gebod overtraden hadden een pover resultaat. Dat was voor een goed deel een gevolg van haar organisatorische structuur als een *Einbahnstraße der Verantwortung*. Dit is de aanduiding van de wijze waarop deze kerk haar antwoord op de vraag waartoe de mens is rechtvaardigt. Zij doet dat dogmatisch zonder inspraak van de gelovigen, want voor hen is binnen de hiërarchie van hun kerk geen plaats. Zij mogen slechts zwijgend luisteren: *Auf die Gemeinde muss niemand hören*. De katholieke kerk moet haar gelovigen, vergeleken met schapen, uitsluitend als één kudde bijhouden. Hierdoor blijft

een dialogische verantwoording van de betekenis, die de overtreding van het zesde gebod door de priesters voor de katholieken heeft, achterwege. Het voorgaande is verbijzonderd met de stelling, volgens welke de priester uitsluitend *dem göttlichen Dienst verpflichtet* is. Hierdoor zou bij de overtreding van het zesde gebod intact blijven, dat hij *eine übernatürliche Gewalt* uitoefent, *die ihn* ook tijdens deze daad *weit über das gewöhnliche Niveau der Menschen hinaushob*. Zo geeft de katholieke kerk haar bisschoppen en priesters dogmatisch een autonome maatschappelijk religieuze positie. Die gedragslijn had als consequentie: *Was er, bisschop of priester, auch immer für Verbrechen begehen mochte, die weltliche Gerichtsbarkeit konnte ihn nicht verhaften*. Zij waren slechts verplicht zich binnen hun kerk te verantwoorden.

In de eerste helft van de negentiende eeuw was de procesgang binnen de katholieke kerk in in samenhang met enige organisatorische decentralisatie bij de overtredingen van het zesde gebod door de priesters overwegend een diocesane aangelegenheid. Pius IX (paus van 1846 tot 1878) bracht hierin enige verandering. Vooralsnog onduidelijk uitgekristalliseerd gold als beginsel: *Von unten nach oben sind strikter Gehorsam und Rechenschaft Rechtspflicht, bei Klerikern durch ritualisiertes Versprechen, Bekennen und Beeiden religiös aufgeladen*.

Aansluitend op de Constitutie *Sacramentum Poenitentiae* en daarmee met beperking tot de procedure bij *solicitation of sex in the confessional*, schreef Pius IX voor: *what must be mainly taken care of and complied with in handling these trials is that they be managed with maximum confidentiality and after the verdict is declared and put into effect never be mentioned again*. Dit was het uitgangspunt voor een versterking van de pauselijke macht.

In 1917 werd voor het eerst het *Wetboek van Canoniek Recht* officieel afgekondigd. Op basis van dit boek werd de procesgang bij *solicitation of sex in the confessional* formeel geregeld. Dat geschiedde met de a) *INSTRUCTION OF PROCEEDING IN CASES OF THE CRIME OF SOLICITATION*, die gold tot 16 maart 1962. Zij werd vervangen door de gelijknamige en vrijwel gelijkkluidende b) *INSTRUCTION*, die *crimen sollicitationis* wordt genoemd en gold tot 18 mei 2001. De *INSTRUCTIONS* bevatten een uitbreiding van de Constitutie van 1 juni 1741 met de *crimen pessimum*, waarvan sprake is *als een clericus een 'obscene' en 'zeer zondige' daad met kinderen, met personen van hetzelfde geslacht of met dieren verricht of waagt*. Bij de nadere bespreking van de *INSTRUCTIONS* gaat het om vier thema's. Deze zijn, aansluitend op de *Instruction* van 20 februari 1867, - I - de geheimhouding van de gegevens betreffende de procedures als een *pontifical secrecy*, - II - de katholieke kerk als een bestuurlijk inconsistente organisatie, - III - het einde van de biecht, alsmede - IV - de kerk en haar priesters.

Ad I - Pontifical secrecy

Conform de *Einbahnstraße* is de paus uitsluitend verplicht tot verantwoording tegenover God. Verder staat hij geheel onafhankelijk aan de top van de kerkelijke hiërarchie; *prima sedes a nemine indicetur*. Hij verantwoordt zich niet tegenover de bisschoppen en zij geven geen rekenschap tegenover de priesters. Deze gedragslijn is bepalend voor de strekking van de *INSTRUCTIONS*. Elk *document was buried in the deepest secrecy*. Dat blijkt reeds uit de

ondertitels. Aldus bleef vanwege pauselijke herkomst elke motivering (overwegende,... enz.) bij de *INSTRUCTIONS* achterwege.

Als vanwege handelingen, die volgens de *INSTRUCTIONS* a) en b) verboden zijn, een priester zich conform het canoniek recht tegenover een tribunaal moet verantwoorden, is de positie van de katholieke kerk dualistisch. Enerzijds blijft de aangeklaagde *sacerdos in aeternum* en is aldus kerkelijke veroordeling van hem uitgesloten. Bijgevolg moet onder andere intact blijven dat hij als biechtvader kan functioneren. Maar anderzijds moet de katholieke kerk aanvaarden, dat zo'n gedragslijn onjuist is, want overtreding van het zesde gebod door de priesters kan niet langer zonder meer worden ontkend. De kerk in kwestie heeft getracht dit dualisme op te lossen met het opleggen van een, in de *INSTRUCTIONS* omschreven, plicht tot geheimhouding. Deze plicht houdt in dat alle personen, *in any way associated with the tribunal* waar een *solicitation* of een *crimen pessimum* van een priester wordt behandeld, *are bound to observe inviolably the strictest confidentiality*.

Op 4 februari 1974 werd de instructie *Pontifical secrecy* uitgevaardigd waarin is gezegd: *some matters of major importance require a particular secrecy, called 'pontifical secrecy', and must be observed as a grave obligation*. Daartoe werd bepaald, dat de overtreding van een *pontifical secrecy* automatisch leidt tot excommunicatie en die kan uitsluitend door de paus worden opgeheven. De plicht tot geheimhouding, zoals omschreven in de *INSTRUCTIONS*, wordt als *pontifical secrecy* en bijgevolg met automatische excommunicatie als sanctie aangemerkt. Daarmee is deze regeling pauselijk machtsvertoon conform de *Einbahnstraße der Verantwortung* aan de top van de katholieke hiërarchie. Zij heeft tot doel de kritiek op een priester, die vanwege zijn betrokkenheid bij een *solicitation* en/of een bij *crimen pessimum* over hem procesrechtelijk wordt geuit, te verbergen. Zo'n beleidslijn, die bekend is als doofpotbeleid, is een aansporing voor de priesters, die daartoe geneigd zijn, om voort te gaan met het misbruik. Hun kerk zorgt er voor dat daar nooit iemand iets van zal merken. Het doofpotbeleid was niet slechts op deze bedenkelijke wijze gunstig voor zondige priesters; het werd ook positief gewaardeerd door de katholieke kerk zelf. Zij poogde met dit beleid een beschadiging van het celibaat en van de biecht zoveel mogelijk te vermijden. De kerk had de hoop met zelfoverschatting zó blijvend in staat zijn te verkondigen, dat het katholicisme de best mogelijke religie is.

Ad II - Een bestuurlijk inconsistente organisatie

Binnen de organisatiestructuur van de katholieke heeft de priester een plaats als *sacerdos in aeternum*, waarbij hem *von jeher ein Ruf der Vollkommenheit, der Selbstlosigkeit, ja fast schon der Heiligkeit anhaftet*. Daarom moet deze kerk, opdat zij haar geloofwaardigheid niet zal verliezen, uitsluiten dat een priester schuld heeft aan het, vooral in de tweede helft van de twintigste eeuw algemeen bekend geworden seksueel misbruik van kinderen en van jeugdigen. Het onbesmeurd houden van de *sacerdos in aeternum* is voor haar een kwestie van *to be or not be*. Met de plicht tot geheimhouding van de procesgegevens werd dit thema inleidend geregeld. Verder kreeg de regeling gestalte binnen het canonieke recht. Als een priester zondigt *tegen het zesde gebod van de Decaloog ... met een minderjarige beneden de leeftijd van zestien jaar dient hij met rechtvaardige straffen gestraft te worden, wegzending*

uit de clericale staat eventueel niet uitgesloten ... tenzij de Overste van oordeel is dat wegzending niet volstrekt noodzakelijk is omdat voor verbetering op een andere wijze voldoende gezorgd kan worden. Aldus kan over een maatregel, die voor de geloofwaardigheid van de katholieke kerk noodzakelijk is en daarom op het hoogste niveau van haar hiërarchie wordt genomen, op een lagere positie worden beslist dat zij niet wordt doorgevoerd. Hiermee is de katholieke kerk organisatorisch inconsistent en dat heeft voor haar bedenkelijke consequenties. Terwijl haar priesters niet langer de *Ruf der Vollkommenheit* van de *sacerdos in aeternum* hebben vanwege een seksueel ontoelaatbaar gedrag, kan zij zich toch niet van hen distantiëren. Zo verliest de katholieke kerk haar geloofwaardigheid.

Antonius Gonzales (geb. 1927) werd priester en lid van *the Missionary Oblates of Mary Immaculate on May 5, 1957*. Vrijwel direct na zijn priesterwijding ging hij over tot seksueel misbruik van minderjarige meisjes, hetgeen voor zijn provinciaal aanleiding was hem canoniek te vermanen op 16 oktober 1963. Zo'n vermaning *is an official ecclesiastical document that is used in penal process*. Daarom was zij met betrekking to Gonzales normaliter *the first step in the process that could lead to penal trial and possible dismissal from the clerical state*. Daar kwam echter niets van terecht: *The Oblate superiors continued to put women and girls at high risk by assigning Gonzales to various types of pastoral ministry*. Vanaf het begin van de jaren zeventig misbruikte Gonzales tenminste vier minderjarige meisjes, die hier worden genoemd met de gefingeerde namen Jane Doe 1,2,3 en 4. Voorts wordt met x hun leeftijd bij en met y het beginjaar van het misbruik aangegeven. Dit leidt tot: Jane Doe 1, x = 15; y = 1983 - Jane Doe 2, x = 14; y = 1973 - Jane Doe 3, x = 14; y = ± 1971 - Jane Doe 4, x = 14; y = 1984.

De vraag of een priester een zonde, die hij door een overtreding van het zesde gebod met een biechteling(e) begaat, namens Jezus Christus kan vergeven moet, zoals een weegschaal zichzelf niet kan wegen, onkennend worden beantwoord. Er is sprake van een dualisme. Enerzijds kan hij als (i) *sacerdos in aeternum* een zonde die hij begaat niet vergeven. Dat is het geval omdat hij anderzijds als (ii) zondaar geen *sacerdos in aeternum* kan zijn, (i) en (ii) zijn alternatief. Dat speelde een rol bij de kwestie-Gonzales. De katholieke kerk werd op diverse wijzen, vooral door verontruste parochianen, over het bovenstaande geïnformeerd. Maar als een bestuurlijk inconsistente organisatie bleef zij in gebreke effectieve maatregelen te treffen. Gonzales werd diverse malen ogenschijnlijk normaal overgeplaatst en daarmee in de gelegenheid gesteld zijn misbruik van minderjarige meisjes nog jaren voort te zetten.

De katholieke kerk werd geconfronteerd met het zoëven omschreven dualisme. Enerzijds kon zij Gonzales niet ontslaan, omdat hij (i) *sacerdos in aeternum* was, terwijl anderzijds veroordeling van hem als (ii) zondaar met ontzetting uit het ambt zich als noodzaak voordeed. In die situatie accepteerde deze kerk als een inconsistente organisatie, religieus inconsequent Gonzales (i) en (ii) als personele unie. Zo bleef hij bevoegd om als (i) namens Jezus Christus zonden, die waren veroorzaakt door overtreding van het zesde gebod, te vergeven, terwijl hij als (ii) zulke zonden met misbruik van minderjarige meisjes beging.

Volgens het *Wetboek van Canoniek Recht* en de *INSTRUCTIONS* moest van *any external obscene act ... perpetrated or attempted by a cleric in any way with pre-adolescent children*

de persoon, tot wie de *advances were made* en dat was een misbruikt meisje, op straffe van automatische excommunicatie binnen één maand hiervan aangifte doen: *The penal legislation ... imposed a legal obligation on the victim to denounce the offense to competent authority within thirty days of being solicited. Penitents who failed to make this required denunciation incurred latae sententiae*, oftewel automatisch, *the penalty of excommunication*. Omdat de *INSTRUCTIONS* geheim waren kon een slachtoffer van deze verplichting niet op de hoogte zijn. De betekenis hiervan voor de katholieke kerk is indicatief vertolkt met, vanuit haar midden, een onthutsend relaas over bisschop Daniel Ryan (geb. 30-10-1930) (*t*)hrough the *Eyes of St. Peter Damian*.

Op 30 september 1981 werd Ryan tot hulpbisschop gewijd en op 10 november 1983 door paus Johannes Paulus II benoemd tot bisschop van Springfield (*Illinois*). *In deze stad werd op 19 juni 2003 de Roman Catholic Faithful-organisatie gesticht door Stephen Brady als Defender of the faith met a crusade to clean up the Roman Catholic Church*. Daarbij werd bisschop Ryan beschuldigd van *homosexual misconduct with area under-age male conduct*. Ter bewijsvoering getuigde Frank Robert Bergen dat hij als minderjarige jongen door Ryan was misbruikt en daarover bij hem zijn beklag deed: *Bergen said that the bishop had heard his confession and absolved him of his sins each and every time he had a sexual encounter with him*. Daarmee handelde Ryan in strijd met de Constitutie *Sacramentum Poenitentiae* en met Canon 977 van het *Wetboek van Canoniek Recht*. Hierbij kwam de bestuurlijke inconsistentie van de katholieke kerk scherp aan de orde.

Een week vóór de behandeling van een aanklacht tegen Ryan door de *Sangamon County Circuit Court* op 28 oktober 1999 vanwege *sexual activities with clergy and male prostitutes* aanvaardde paus Johannes Paulus II formeel om gezondheidsredenen diens verzoek tot ontslag uit het bisschopsambt. Zijn ontsporingen werden nimmer *publicly denounced by either the Vatican or his fellow bishops*, hetgeen inspireert tot de retorische vraag: *has the Holy See fallen in such a state of dissolution ... Do not the horrific acts of predatory homosexual clerics and bishops like Ryan, and Symonds and Ziemann, to name but a few, strike the fear of God into the heart of our Holy Father and the members of the Roman Curia?*

Deze vraag kan ook met betrekking tot Gonzales worden gesteld.

Met de verplichting tot de aangifte door het slachtoffer binnen dertig dagen, het doofpotbeleid en de bestuurlijke inconsistentie werd Gonzales door de katholieke kerk ontlast van elke schuld aan zijn misbruik van minderjarige meisjes. Impliciet werd hiermee deze schuld geheel deze meisjes aangerekend. Zo maakte de katholieke kerk het Gonzales nog jaren mogelijk deze meisjes seksueel te misbruiken en elke schuld, die hiermee ontstond, hen toe te rekenen. Aanvankelijk waren de meisjes hierover zwijgzaam. Ondanks het misbruik was voor hen de relatie met Gonzales nog sacraal met nederige eerbied voor hem vanwege zijn priesterschap. Zij beseften nog niet dat een priester, die als (i) zonden kan vergeven, deze als (ii) niet kan doen. Hiermee werd bij seksueel misbruik van iemand door een priester uitsluitend hij/zij, die misbruikt werd, als schuldig beschouwd. De katholieke kerk stelde deze bescherming van haar priesters op prijs. Dat is intussen bevestigd. De vele publicaties sinds het midden van de

jaren tachtig over het seksuele misbruik door priesters van jongeren, gaf de slachtoffers de moed om zich te uiten. Jane Doe 3 beklagde zich bij Gonzales over diens wangedrag. Gonzales reageerde op 31 mei 2003 met: *First I denied you back then, I ran away scared. I ran back to the church which has always protected me.*

Over de negatieve betekenis van het voorgaande voor de slachtoffers als haar gelovigen maakte de kerk zich geen zorgen. Deze gelovigen bevinden zich zegt zij, zó buiten haar hiërarchie dat tegenover hen kan worden volstaan met de verkondiging van het katholicisme als de best mogelijke religie. Hierbij past geen weerwoord. Daarom heeft de toerekening van schuld aan de gelovige slachtoffers voor hen slechts als consequentie dat zij door hun kerk niet langer als schapen, maar als zondenbokken, worden beschouwd. Weerloos onschuldige mensen werd door hun kerk met autoritair machtsvertoon schuld in de schoenen geschoven. Daarmee creëerde deze kerk nog heden bestaande *onterechte religieuze schuldcomplexen*. Zij blijken indicatief uit een aantekening van een ervaren hulpverlener: *The oldest victim I have worked with is today 92. She only revealed the abuse, which happened when she was 12, at the age of 91, and admitted bitterly that she has suffered the consequences for all the intervening years.*

Ad III - Het einde van de biecht

Algemeen gesproken is macht de mogelijkheid om over het gedrag van iemand, eventueel tegen diens wil, te beslissen. De katholieke kerk oefent deze macht over haar gelovigen uit met het opleggen van de plicht tot biechten op grond van: *Als iemand zegt dat alle christengelovigen van beider geslachten ... deze plicht niet (be)hoeven te onderhouden ... hij zij verdoemd*. Hieraan moet nu worden toegevoegd dat de macht van de priester bij de biecht op zijn gezag is gebaseerd. Daarbij is dit gezag de erkenning in vrijheid door de biechteling(e) dat de biechtvader bij machte is namens Jezus Christus zijn/haar zonden te vergeven. Bijgevolg kan de biechteling(e) zich niet aan deze macht onttrekken zolang het dreigement van de verdoemenis voor hem/haar geldt. Dat was gedurende eeuwen het geval. Zo was het voor de katholieke kerk mogelijk in een samenleving met een hoge graad van analfabetisme en een beperkt kritisch vermogen haar gelovigen tot biechten te verplichten. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw was deze macht van de biechtvader vanzelfsprekend *om de mensen een gerust geweten te bezorgen*. Echter, dat veranderde opmerkelijk geruisloos binnen een korte tijd.

De zoëven geschetste maatschappij behoort tot het verleden. De mensen leerden lezen en schrijven. Heel gemakkelijk onttrokken zich de katholieken *en masse* aan het dreigement van een eeuwige verdoemenis. Daarmee plaveiden zij de voor een, zich zienderogen voltrekkende, betekenisvermindering van het *Bußsakrament*. Zij oordelen momenteel met de gestaltegeving van *vox populi vox Dei* zelf over de biecht: *Innerhalb kurzer Zeit sank seine Akzeptanz rapide ab, und zwar gerade auch bei kirchlich engagierten, sakramental praktizierenden katholischen Christen*. De biechtstoel wordt niet meer bezocht. Daarmee hebben de gelovigen een plicht tot biechten, die hun is opgelegd door de hoogste macht van hun kerk, opgeheven.

Thea, jeugdig ongehuwd, zong trouw in het koor van haar parochiekerk. Zij betrad een biechtstoel waarin een priester, nog vrij jong, reeds had plaats genomen. Thea

kende hem persoonlijk met een zekere afstandelijkheid, die passend was tegenover een sacerdos in aeternum. Daarom sprak zij hem niet aan met Johan, zijn voornaam. Beider positie werd in belangrijke mate bepaald door de machtsuitoefening van de katholieke kerk als een weloverwogen dwang om de plicht tot biechten te aanvaarden. Zó poogt deze kerk met de combinatie van een vogel- en een kikvorsperspectief het persoonlijke leven van haar biechtelingen wereldwijd tot in de kleinste bijzonderheden te reguleren. Daarmee bewerkstelligde deze kerk voor Thea een afstandelijk nabije, schroomvallig huiverige, ontmoeting. Zij werd niet onverwacht, maar toch onthutsend, geconfronteerd met de noodzaak nederig eerbiedig een, zo dicht bij God en zo ver van haar zich bevindende, man onaangenaam indiscreet over persoonlijke intimiteiten te moeten informeren. Voor (d)as katholieke Christentum was dat normaal, want dit kent slechts ein einziges Geschlecht, das männliche en heeft zich daarmee monosexuell structureert. Maar beschaafde mensen stellen grenzen aan hetgeen zij uit een oogpunt van fatsoen tegenover hen accepteren. De eis dat Thea zich zó als schuldenaresse denigrerend onderdanig moest gedragen, bevatte voor haar binnen de biechtstoel plotseling een grievend weezinwekkende onzekerheid. Waarom is deze vernedering nodig en moet ik haar wel accepteren? Met een opmerkelijk bewustzijn van haar vrouwelijk-menselijke waardigheid beantwoordde zij deze vraag negatief. Thea wachtte de absolutie niet af, maar verliet direct de biechtstoel om deze nooit meer te betreden. Met een knikje van Johan begreep Thea dat hij het begreep.

Ondanks het einde van de biecht liet de katholieke kerk haar dogmatische en bijgevolg onveranderlijke omschrijving ervan als sacrament, inclusief de plicht van elke gelovige ten minste een maal per jaar te biechten, intact. Zo acht zij het ongewijzigd haar taak *het boetesacrament zorgvuldig te behoeden*. Tevens geldt formeel nog steeds dat zij, die niet jaarlijks hun zonden belijden *worden afgehouden om de kerk te betreden*. Tevens moeten zij *de christelijke begrafenissen ontberen*. Aldus verkondigt de katholieke kerk tot op heden dat aan de top van haar hiërarchie voor de paus de biecht een sacramenteel machtsmiddel is, waarmee hij het doen en het laten van elke katholieke betreffende de kuisheid en de onkuisheid, via haar priesters als biechtvaders kan en moet reguleren. Deze verkondiging is wereldvreemd. Het einde van de biecht betekent dat met haar de grenzen van het mogelijke worden overschreden. Dat is voor het Vaticaan nog niet duidelijk. Omdat volgens een recente uitspraak van de paus *de Sacramenten dezelfde zijn in de gehele Kerk, heeft alleen het hoogste gezag in de Kerk de competentie om goed te keuren of vast te stellen wat nodig is voor haar validiteit*. Deze verklaring heeft tot strekking dat de katholieke kerk de biecht dogmatisch en daarmee wereldwijd op een uniforme wijze geldend moet formuleren. Het einde van de biecht heeft tot strekking dat de paus niet tot het doen van deze uitspraak bevoegd is, want met deze beëindiging hebben de katholieke gelovigen de *Einbahnstraße* als organisatorisch beginsel van hun kerk opgeheven. Zij zijn niet langer vergelijkbaar met een kudde schapen. De katholieken zijn momenteel doorgaans goed ontwikkelde religieus constructief zelfstandig denkende mensen.

Ad IV - De kerk en haar priesters

In het voetspoor van de traditionele katholieke kerk stelde het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) dogmatisch vast dat *niemand ohne Glaube gerettet werden kann*, hetgeen van oudsher wordt gezegd met: *Buiten de kerk geen heil*. In deze optiek hebben de priesters tot taak *die frohe Botschaft Gottes zu verkünden* zonder mogelijkheid voor de gelovigen te twifelen aan de noodzaak te voldoen aan de plicht tot biechten. Aldus verklaarde het Concilie dat *in der Gemeinde der Gläubigen* de priesters de *heilige Weihevollmacht besitzen ...zur Nachlassung der Sünden*. Zo achtte de katholieke kerk conform haar organisatiestructuur als

Einbahnstraße en bijgevolg met uitsluitend een verantwoording van de paus tegenover God bij machte te zijn haar priesters op te dragen om namens Jezus Christus de zonden te vergeven op basis van diens uitspraak: Ontvangt de Heilige Geest. Wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven; wier zonden gij niet vergeeft, hun zijn ze niet vergeven.

Voor het ontvangen van de omschreven opdracht legde volgens het verslag van een neomist de bisschop mij *zijn handen op*. *Dat was het eigenlijke moment van de wijding*. *Ik was nu - dat garandeerde mij de katholieke kerk met religieus machtsvertoon - priester in eeuwigheid*. *Ik kon iets wat niemand anders ... kon of mocht ...* . *Als ... een bijna hemels wezen ... was ik onder meer in staat ... om zonden te vergeven*. Zo werd ik *sacerdos in aeternum* en dat mij daarbij dogmatisch werd verplicht celibatair te leven werd in de roes van de wijdingsceremonie, ondersteund door familie, vrienden en kennissen, blijmoedig aanvaard. Aldus is in *Priest* sprake van *het ambtelijk priesterschap in een hiërarchische verhouding conform de traditionele ... normen van zuiverheid en volmaaktheid als het ideaalbeeld van de asexuele, volledig geheiligde Man Gods, homo Dei, alter Christus*.

Het voorgaande bevat een onjuistheid. Aldus beslist/beslissen niet de paus, maar de gelovigen over de biecht. Onder de indruk van pauselijk machtsvertoon aanvaardden zij de biecht als sacrament, maar een halve eeuw geleden is besloten tot opheffing. Hierdoor is, voorzover het over de biecht gaat, de priester niet langer in staat is om, zoals de kerk hem garandeerde, namens Jezus Christus zonden te vergeven. Met gemengde gevoelens beseft hij dat zijn rol *als een sacrale alter Christus en als vertegenwoordigers van een kerk met een onaantastbaar leergezag* is beëindigd. Hierdoor moet hij vertwijfeld vaststellen dat hij met een inferieure machtsaanspraak is verleid tot de aanvaarding van het celibaat. Deze ontgoocheling was reeds in de jaren zestig waarneembaar en had een negatieve consequentie. Het aantal priesters dat in Nederland het ambt verliet steeg van 14 in 1958 tot 243 in 1970: *(t)ussen 1966 en 1975 een heuse golf van ambtsverlatingen*.

Menig priester begreep dat, anders dan hem bij zijn wijding was voorgesteld, van een paus die slechts verantwoording moet afleggen tegenover God, geen sprake is. Hij had die macht slechts voorzover hij bij de gelovigen het daartoe nodige gezag had. Vooral voor de priesters die het ambt verlieten, was de paus verstoken van dit gezag. In die situatie poogde de katholieke kerk bij een verzoek tot ontheffing uit het ambt haar organisatiestructuur als *Einbahnstraße* en daarmee de pauselijke macht toch intact te laten. Daartoe werd als kerkrechtelijke conditie voor het ontslag gesteld, dat de betrokken priester een verklaring zou afleggen, die op generlei wijze voor de kerk negatief zou zijn. Aldus moest met intact laten dat de priester een celibatair *volledig geheiligde Man Gods* is, de ontslagaanvrager te kennen

geven dat hij bij zijn wijding de strekking van het priesterschap ontoereikend had onderkend. Zo zou de kerk de ontslagaanvraag kunnen aanvaarden met handhaving van één-richting-organisatie en van een machtige paus, die zich alleen tegenover God moet verantwoorden. Deze gedragslijn is riskant.

Steeds duidelijker signaleren gespecialiseerde wetenschapsbeoefenaren verschijnselen, die bedreigend zijn voor de katholieke kerk. Hierdoor worden de mogelijkheden om van die wetenschappen te eisen, dat zij voldoen aan criteria die deze kerk stelt, aldoor geringer. Omgekeerd: Het wordt in toenemende mate noodzakelijk dat deze kerk, zelfs ter oplossing van haar interne problemen en daarmee ter zelfbehoud, zich gedraagt in overeenstemming met inzichten van de gespecialiseerde wetenschappen. Aldus werd in de zeventiger jaren een rapport van twee psychiaters gepresenteerd als resultaat van een representatief empirisch onderzoek. Hierbij waren 1500 priesters uit West-Europa en Noord-Amerika betrokken. Hiervan was 10-15 % psychisch probleemloos. Echter, 20-25 % toonde met neurotisch gedrag en chronisch alcoholisme *serious psychiatric difficulties*. De resterende 60-70 % leed onder *a degree of emotional immaturity*. Weliswaar konden betrokkenen hun priesterlijke functie redelijk uitoefenen, maar dat geschiedde met een geringe innerlijke overtuiging en een matig persoonlijk welbevinden. Zo werd *a crisis in the priesthood* gesignaleerd, die voor een goed deel werd toegeschreven aan een *inadequate feeling of self-worth*. De bron van het gevoel van eigenwaarde *is always another person* en hiervoor biedt de katholieke kerk de priester als *volledig geheiligde Man Gods* in hemelse sferen, maar daarmee wel sociaal geïsoleerd, geringe mogelijkheden. Ter verbetering van de situatie bevatte het rapport tien aanbevelingen. De uitvoering hiervan is teleurstellend. Ofschoon *one of those most active in the Synod was Cardinal Wojtyła, who on October 16, 1978 was elected Pope John Paul II, no implementation of the report's detailed recommendations followed*. Met uitvoering van de aanbevelingen zou de autoritaire structuur van de katholieke kerk in gevaar zijn gekomen.

Schuld en inkeer

De studie van Baars en Terruwe was *a prophetic statement of what has unfolded since the mid-eighties*. De onderzoekers rapporteerden over *many priests with obvious identity problems. Priests who were uncertain in their attitude towards life, felt unloved, lonely and depressed*. Dit was voor een goed deel het resultaat van het beleid, dat de katholieke kerk voerde. Daarmee werd, dat leek althans, de priester als een celibatair *geheiligde Man Gods* verheven boven het alledaags menselijke. De kerk gaf hem als biechtvader de macht het doen en laten van, voor hem de gewone, man en vrouw te beheersen. Uiteraard was voor hem die gewone mens niet de *significant other* ter bevestiging van zichzelf. Hierdoor werd de priester geconfronteerd met een frustrerende eenzaamheid. De kerk had hiervoor geen begrip. Zij bleef doorgaan met te spreken over het priestercelibaat *als een schitterend juweel*. Hiermee werden niet slechts positief kritische inzichten van katholieke psychiaters genegeerd. Tevens ging de kerk voorbij aan constructieve nieuwe opvattingen binnen haar sociale wijsbegeerte betreffende de *authentiek levende mens: Voor hem onthult zich zijn persoon in het samenzijn*. Afwijkend hiervan leidde de gedragslijn van de kerk voor de priester tot *denial* van de medemens door *unnecessarily reminding him of what is not good in him*. Daarmee ontstonden, onjuist maar begrijpelijk, in het priesterlijke gemoed soms duistere driften. Een

persoonlijk en sociaal bedenkelijke relatie, vooral met aan zijn macht onderworpen jongeren, leidde tot seksueel misbruik.

Oog in oog zaten Thea en Johan. De crisis van het priesterschap kwam niet ter sprake.

Dat duurde enkele minuten. Het was alsof Johan zichzelf overwinnend zocht naar woorden voor het doen van een bijzondere mededeling. Dan zei hij met een lichte trilling in zijn stem: Dit is voor mij ontgoochelend. Ik heb hier nachten niet van kunnen slapen. Vervolgens kwam het tegenover Thea vertrouwelijke en voor hem zelf het verlossende woord: Ik kan zo niet verder. Ik moet mijn priesterschap beëindigen. Daarmee had hij gezegd wat hij te zeggen had. Woordeloos keken Thea en Johan elkaar verbijsterd aan met het besef van een groots begin en een deerniswekkend droevig einde: Geen groter verdriet dan de herinnering aan geluk in tijden van ellende! Dan zette Johan, aarzelend met een eerlijke, maar geheel onnodige, uiting van schuldgevoel het gesprek voort: Thea, ik hoop dat hetgeen ik je heb meegedeeld onze persoonlijke relatie niet negatief zal beïnvloeden. Vertederend respectvol beantwoordde Thea deze vraag positief: In genen dele! Met een dankbaar oog-in-oog contact begreep Johan dat Thea hem begreep.

Met een absoluutheidsaanspraak pretendeert de katholieke kerk de vraag waartoe de mens is definitief op de best mogelijke wijze te beantwoorden. Daartoe is zij naar haar mening met de

Einbahnstraße organisatorisch geheel juist ingericht. Deze opvatting impliceert bij voorbaat dat de kerk - zij is zó goed en zó ideaal - geen verantwoording voor en geen schuld kan hebben aan de seksuele misbruiken van haar priesters en anderen. De schuld in kwestie komt uitsluitend voor persoonlijke rekening en verantwoording van de daders. Zij moet zorgvuldig worden opgespoord. De daders moeten zich verantwoorden en de slachtoffers dienen genoegdoening te ontvangen. Als dit zo goed mogelijk geschiedt, dat is de idee, gedraagt de kerk zich correct en kan zij op de oude voet verder gaan. Het is onduidelijk of de Commissie-Deetman deze opvatting deelt. Weliswaar wordt haar onderzoek gericht op het verkrijgen van inzicht *in de preciese setting van het gemelde seksuele misbruik*. Daarbij wordt het gedrag van de dader expliciet gezien *in bredere verantwoordelijkheidsstructuren*. Dit voornemen impliceert dat de Commissie voornemens is de neurotische probleemsituatie, waarin door toedoen van de kerk priesters zijn gekomen, mede in haar beschouwing en in haar beoordeling zal betrekken.

Met betrekking tot de schuld in verband met het seksuele misbruik is vanuit de kring van de opdrachtgevers een vraag gesteld, die als een verbijzondering van de opdracht welke de Commissie-Deetman kreeg, kan worden aangemerkt. De vraag luidt: *Wat wisten de bestuurlijk verantwoordelijken destijds van de gevallen?* Deze kwestie is verwant met de opvatting volgens welke uitsluitend de dader verantwoordelijk is. Met *niets weten* van de bestuurlijk verantwoordelijke over concrete gevallen zou worden bevestigd dat de kerk

verantwoordelijkheid, noch schuld heeft. Aldus zou voor de gevallen die niet in de doofpot belanden en bijgevolg de bestuurder bekend waren, hij persoonlijk verantwoordelijk zijn en

schuld er aan hebben. Maar die gevallen kwamen nauwelijks voor. Vrijwel elk misbruik werd meteen in de doofpot gestopt. Daarom moet ter beoordeling van de opvatting van de opdrachtgevers betreffende verantwoordelijkheid en schuld de aandacht verder worden gericht op het doofpotbeleid.

Het beleid in kwestie betreft het verbergen van het weten betreffende gevallen van seksueel misbruik met het onuitgesproken voorwendsel er niets van te weten. Zo tracht met *ik wist het niet* de bestuurder kritiekloos te doen geloven, dat hij voor de gevallen die in de doofpot belandden terwijl hij dat zogenaamd niet wist, niet verantwoordelijk is en geen schuld er aan heeft. In bovenomschreven optiek is de bestuurder pas verantwoordelijk en schuldig als blijkt, dat hij op de hoogte was van het geval toen het in de doofpot werd gedeponereerd. Deze gedragslijn bevat een grievende minachting van de slachtoffers en dat riep veel weerstand op: *Het opvallende aan die schandalen was dat niet alleen het misbruik zelf tot grote ophef leidde maar vooral ook de pogingen van besturen en bisschoppen om het misbruik in de doofpot te stoppen.*

Consequent aansluitend op het voorgaande wordt momenteel vrijwel kritiekloos aanvaard, dat bestuurders voor concrete gevallen die binnen hun hiërarchische domein in de doofpot belandden zonder dat zij dit wisten, er niet verantwoordelijk voor zijn en er geen schuld aan hebben. Een geruchtmakend voorbeeld hiervan is de aanvankelijke gedragslijn van de belgische kardinaal Godfried Danneels. In deze gedachtengang is de bestuurder pas verantwoordelijk voor en schuldig aan een concreet geval als hij hiervan wist toen het in de doofpot werd gedeponereerd. Het gaat hierbij om eventuele persoonlijke verantwoordelijkheid en schuld; de kerk gaat vrijuit. Deze voorstelling van zaken is onjuist. Zoals reeds werd opgemerkt is in het Wetboek van Canoniek Recht geregeld dat een priester, die een minderjarige seksueel misbruikt, gestraft dient te worden. Daarbij is beëindiging van de clericale staat niet uitgesloten *tenzij de Overste van oordeel is dat wegzending niet volstrekt noodzakelijk is omdat voor verbetering op een andere wijze voldoende gezorgd kan worden.* Hierbij geldt het pauselijk voorschrift dat zo'n aangelegenheid met de grootst mogelijke geheimhouding moet worden behandeld. Zo voerde de hoogste macht binnen de katholieke kerk en aldus voor haar rekening en verantwoording het doofpotbeleid in.

In de doofpot stoppen van priesterlijk seksueel misbruik is een pauselijk gebod dat binnen de, conform de *Einbahnstraße* hiërarchisch geordende, kerk op het bisschoppelijke en het lagere niveau van de geestelijkheid wordt aanvaard en uitgevoerd. Dit heeft tot strekking, dat de verantwoordelijkheid voor en de schuld vanwege het doofpotbeleid per saldo pauselijke aangelegenheden zijn. Met betrekking tot de *bestuurlijk verantwoordelijken* (bisschoppen en lagere geestelijkheid) is bijgevolg sprake van afgeleide verantwoordelijkheid en schuld. De betrokkenen kunnen zich hiervan niet bevrijden met een verklaring volgens welke zij van concrete gevallen niets wisten. Dat is het geval omdat het hierbij niet gaat om een persoonlijke, maar om een kerkelijke verantwoordelijkheid en schuld.

Het voorgaande heeft tot strekking dat de conciliaire besluiten tot instelling van het celibaat en betreffende de plicht om ten minste één maal per jaar te biechten de gestaltegeving zijn van *akrasia* als de keuze van b (de besluiten nemen) ofschoon de betrokkene weet, dat het

alternatief a (de besluiten niet nemen) beter is. Deze gedragslijn is onheilspellend. Eens zal er een hoge prijs voor moeten worden betaald. Dat is momenteel met de katholieke kerk het geval. Zij heeft met haar besluiten betreffende de biechtplicht en het celibaat, alsmede met het voeren van een doofpotbeleid zich niet zó gedragen dat zij, na op het matje roepen van de daders en genoegdoening voor de slachtoffers, op de oude voet verder kan gaan. Zij is genoopt tot de erkenning, dat de twee besluiten als keuze van b en aldus aldus ten behoeve van machtsvertoon als gestaltegeving van *akrasia*, grote missers zijn. Daarom is het, anders dan in de dagbladpers is geschreven, niet haar onvermogen of de onwil van haar leiding om de daders te straffen het meest ontluisterend voor deze kerk. Haar grootste ontluistering krijgt op een andere wijze gestalte.

Bij de beoordeling van de huidige situatie gaat het om de dogmatische verkondiging van de plicht tot biechten, het op gelijke wijze verordonneren van het priesterlijke celibaat, de stringente geheimhoudingsvoorschriften en het doofpotbeleid. De katholieke kerk heeft hiermee verkeerd gehandeld. Daarom is zij gedwongen te erkennen, dat zij verantwoordelijk is voor en schuldig aan de seksuele misbruiken. Deze noodzaak is haar de grootste ontluistering. Onontkoombaar impliceert zij dat bij procedures de verantwoordelijkheid voor en de schuld aan de misbruiken van de kerk expliciet in de oordeelsvorming moeten worden betrokken. Momenteel wordt in België niet aan dit vereiste voldaan. Met het *Centrum voor erkenning, heling en verzoening ... binnen de schoot van de kerk* poogt de katholieke kerk van België haar verantwoordelijkheid voor en haar schuld aan de misbruiken te elimineren. De katholieke kerk van Nederland probeert dit doel via de Commissie-Deetman te bereiken. Maar dat mag niet lukken. Het is van belang voor de slachtoffers en de daders, alsmede voor de katholieke kerk zelf, dat de Belgische gedragslijn niet wordt gevolgd. Met erkenning dat een weg terug tot de twaalfde eeuw is uitgesloten, moet de katholieke kerk geloofwaardig tot inkeer komen door de plicht tot biechten formeel te beëindigen en het celibaat op te heffen.

Prof. dr. (Kees) C.J.Rijnvos (1931) is
emeritus-hoogleraar (rector-magnificus)
van de Erasmus-Universiteit te Rotterdam.

